

Box 45184, 104 30 Stockholm
Telefon 010-788 50 00 • registrator@ivo.se
www.ivo.se • Org.nr 202100-6537

Avdelning Öst
Frida Tamker

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen, SOU 2023:52

Ert dnr S2023/02576

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) lämnar följande synpunkter.

IVO ställer sig positiv till utredningens förslag i huvudsak. IVO har en central roll i arbetet mot välfärdsbrottslighet och deltar i flera sammanhang för att bidra till att motverka välfärdsbrottsligheten. Den kunskap som IVO besitter behöver integreras i det brottsförebyggande arbetet som de beslutande myndigheterna föreslås få ansvar för.

Vid flera tidigare tillfällen har IVO framfört synpunkter och åtgärder som myndigheten anser viktiga för att minska förekomsten av välfärdsbrott. Om IVO tilldelas föreslaget tillsynsuppdrag och deltagande i det utökade uppgiftsutbytet utan tillskott av medel, bedömer myndigheten att det kan komma att leda till undanträngningseffekter i övriga delar av IVO:s uppdrag. IVO vill därför understryka att det förutsätter en erforderlig ökning av myndighetens anslag.

Kap 7 Ett hållbart och effektivt brottsförebyggande arbete

7.3 Det brottsförebyggande arbetet bör regleras

IVO noterar att utredningen antyder att kretsen för myndigheter med brottsförebyggande ansvar i framtiden kan utvidgas till att även omfatta tillsynsmyndigheter som IVO. IVO ser försiktigt positivt på en sådan utveckling.

Kap 8 Robusta och enkla regelverk

8.3.3. De beslutande myndigheterna bör sammanställa underlag med behov

IVO ställer sig positiv till förslaget att ge IVO ett uppdrag att komma med regelförbättringar och identifiera inom vilka förmåner, stöd eller konstruktioner som är problematiska utifrån risken för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. År

2020-21 lämnade IVO förslag på 40 författningsförändringar till regeringen¹²³ där flera syftade till att kunna arbeta effektivare mot organiserad brottslighet. Några av dessa skulle bidra till att minska riskerna för bidragsbrott. Förslagen i korthet:

- IVO behöver bättre förutsättningar att samverka med andra myndigheter kring organiserad ekonomisk brottslighet
- Utökad uppgiftsskyldighet från andra myndigheter gentemot IVO, framför allt med inriktning på Polismyndigheten, Skatteverket och Migrationsverket.
- IVO behöver bättre förutsättningar för att förebygga att vilande tillstånd används i brottsliga upplägg.
- Möjlighet för IVO att förbjuda en pågående verksamhet som omfattas av tillståndsplikt, men som bedrivs utan tillstånd.
- Förhindra att Försäkringskassan och kommuner måste betala ut assistansersättning till brukare som har anlitat en assistansanordnare utan tillstånd från IVO.
- Det behöver framgå av lagstiftningen var gränsen går för vad som ska anses som yrkesmässigt bedriven assistansverksamhet och vad som ska anses som service till enskilda som bedriver sin assistans själv.

Tandvårdsutredningen presenterade i slutet på november 2023 ett förslag att tandvårdsområdet ska bli tillståndspliktigt. IVO ställer sig positiv till förslaget och ser även andra områden inom hälso- och sjukvården som är utsatta för risker, exempelvis primärvården.

9 Utökade möjligheter till uppgiftsinhämtning

IVO ser positivt på att utredningen lyfter vikten av utökat och effektivt informationsutbyte mellan myndigheterna och på minskade sekretesshinder, men anser att utbytet behöver utökas ytterligare, både i samarbetet mellan myndigheter och mellan myndigheter och kommuner. Brottsuppläggen blir alltmer avancerade, vilket får påverkan på utredningskedjan, det vill säga möjligheten till upptäckt och tillämpliga utredningsmetoder i tillståndsansökningar och i tillsynsärenden. Myndigheternas samlade information ger IVO fler verktyg och starkare bevisning än om varje myndighet agerar enskilt. En skyndsam hantering och uppgiftsutbyte mellan myndigheter kopplat till dessa ärenden ökar möjligheterna till goda resultat. Mot bakgrund av den utveckling myndigheten ser avseende välfärdsbrott finns ett behov av en bredare och mer operativ samverkan med myndigheter och kommuner.

IVO förespråkar en mer generell uppgiftsskyldighet myndigheter emellan, utan att binda dem till särskilda lagrum eller myndigheter. IVO har erfarenhet av att nuvarande sekretessbestämmelser påtagligt försvårar informationsutbyte och uppgiftsinhämtningen mellan myndigheter. Brottsligheten förändras ständigt och en generell uppgiftsskyldighet skulle öka myndigheternas möjligheter att anpassa

¹ <https://www.ivo.se/aktuellt/publikationer/rapporter/forslag-till-atgarder-gallande-oseriosa-assistansanordnare/>

² <https://www.ivo.se/aktuellt/publikationer/rapporter/mot-ett-datadrivet-arbetsatt/>

³ <https://www.ivo.se/aktuellt/publikationer/rapporter/analys-av-regelverket-for-tillstandsprovning/>

sig till nya förutsättningar. Om uppgiftsskyldigheten inte blir generell behöver lagstiftningen reglera så att IVO får utökad tillgång till uppgifter från andra myndigheter, i linje med några av de 40 författningsförslag som omnämns i kommentarerna till kapitel 8.3.3.

IVO ser positivt på införandet av sanktionsavgiftsregistret hos Utbetalningsmyndigheten, men däremot ställer vi oss tveksamma till förslaget att endast de beslutande myndigheterna ska få tillgång till det. En grundläggande del i IVO:s utveckling är ökad digitalisering och ökad tillgång till och användning av data. Om IVO får tillgång till registret så skulle tillsynen bli ännu effektivare, som även omnämns i kommentarerna till kapitel 10.2.3. Som utredningen också skriver är det inte sällan som personer som driver oseriös verksamhet också begår bidragsbrott. IVO:s erfarenhet är att aktuella personer har incitament att undandra myndigheten uppgifter och att de därför inte lämnar in fullständiga eller korrekta uppgifter vid begäran. Utan tillgång till snabb och tillförlitlig information, kräver handläggningen extra resurser hos IVO och andra aktörer. Ärenden som omfattar personer kopplade till välfärdsbrott leder ofta till mer omfattande arbetsprocesser med föreläggande och i vissa fall även process i domstol, eftersom incitamenten att undanhålla myndigheterna information är stark. Om IVO skulle få tillgång till Utbetalningsmyndighetens sanktionsavgiftsregister, uppgifter som är viktiga framför allt för tillsynen, skulle arbetet inom ägar- och ledningsprövning effektiviseras, bli mer träffsäkert och minska riskerna att oseriösa aktörer bedriver verksamhet inom IVO:s tillsynsområde. En uppgiftsskyldighet för Utbetalningsmyndigheten gentemot IVO skulle inte bara spara mycket tid, utan också minska risken att myndigheten fattar beslut på falska intyg, betyg och registerutdrag. IVO föreslår att det i författningen ska framgå att sanktionsavgiftsregistrets ändamål även är att bidra till IVO:s tillsyn. Det skulle bidra till att färre felaktiga utbetalningar görs och minska risken för välfärdsbrott. Det skulle bidra till en besparing och minska risken för felaktigheter om sanktionsavgiftsregistret samkörs med IVO:s register, som vård- och omsorgsregistren, där exempelvis enskilda utövare inom tandvården, ägare eller andra företrädare kan vara aktuella i båda registren. Denna problematik belystes avseende tandläkare i en gemensam rapport från IVO och Försäkringskassan sommaren 2023⁴. Den nya möjligheten för IVO att förelägga vid vite om en vårdgivare inte inkommit med anmälan, bidrar till att IVO:s register håller en hög kvalitet, vilket även bidrar till en effektivare tillsyn och brottsbekämpning.

IVO ställer sig positiv till och ser vinster med förslaget om att det är myndigheterna som ska inhämta grunduppgifterna och inte de enskilda som ska lämna in dem vid ansökan om olika former av bidrag och tillstånd. Med fler uppgifter och från fler myndigheter ökar alla myndigheters möjlighet att lägga ett pussel och identifiera fler oseriösa aktörer och organiserad brottslighet, inklusive IVO:s. Detta kräver dock att det finns möjligheter för myndigheterna att inhämta

⁴ <https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publikationer/rapporter/rapporter-2023/ivo-forstarkt-samarbete-kring-kontroll-uppfoljning-och-tillsyn-av-tandvardens-aktorer2.pdf>

⁵ <https://www.forsakringskassan.se/download/18.3c704aea1885fa0027422/1685605598279/uppdrag-om-forstarkt-samarbete-kring-kontroll-uppfoljning-och-tillsyn-av-tandvardens-aktorer-svar-pa-regeringsuppdrag-dnr-fk-2022-013474.pdf>

dessas genom enkla digitala lösningar. Givet att sekretess- och dataskyddsregleringar inte förhindrar det skulle det även kunna medföra att IVO kan dela med sig av fler uppgifter till brottsbekämpande myndigheter. IVO vill åter påpeka att sekretesslättnader påtagligt skulle underlätta arbetet mot välfärdsbrottslighet.

10 Återstående frågor avseende det administrativa sanktionssystemet

10.2.3 IVO

IVO ställer sig positiv till att inom ramen för ordinarie tillsyn också utöva tillsyn över kommunernas myndighetsutövning av sanktionsavgifter, under förutsättning att myndigheten får ett utökat ramanslag. Om en utökad tillsyn ska ske inom befintligt ramanslag finns en påtaglig risk att annan nödvändig tillsyn trängs undan. IVO förutsätter att tillsynen ska vara riskbaserad i enlighet med myndighetens instruktion. För att bättre kunna specificera omfattningen av den framtida tillsynen behöver det nya tillsynsuppdraget tydliggöras ytterligare. Tillsynsuppdragets omfattning och utformning är beroende av kommunernas möjligheter till uppgiftsinhämtning från andra myndigheter och banker, så som utredningen föreslår, det vill säga att kommunerna tar in underlag som den bidragssökande sedan får godkänna eller komplettera. Ju bättre kontroll kommunerna har att underlagen för bidragsbesluten är korrekta, desto effektivare kan IVO bedriva tillsyn inom området. Det kommer även att vara nödvändigt med en ny reglering för kommunernas uppgiftsskyldighet gentemot IVO för att IVO ska få kännedom om oseriösa aktörer som kommunen får kännedom om.

Tillsynen skulle även underlättas om IVO får tillgång till sanktionsavgiftsregistret, som omnämns i kommentarerna till kapitel 9. Det krävs en budgetförstärkning för att utveckla tekniska lösningar för att inhämta och behandla nödvändiga data från sanktionsavgiftsregistret och för att samköra IVO:s register med Utbetalningsmyndighetens register.

IVO ställer sig tveksam till det föreslagna uppdraget att meddela föreskrifter rörande betalning av de sanktionsavgifter som beslutas av kommunerna. IVO har tillsyn över att kommunerna och inte över enskilda sökande i välfärdssystemet. Varken utbetalningen eller området över enskilda tillhör IVO:s tillsynsområde. IVO bedömer att respektive kommun själv enkelt bör kunna informera om hur betalningen ska gå till i samband med underrättelsen/delgivningen av beslutet om sanktionsavgift.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Sofia Wallström. I den slutliga handläggningen har tf avdelningschef Ann Einerth, avdelningschef Anki Bystedt och chefsjurist Karin Lewin deltagit. Enhetschefen Frida Tamker har varit föredragande.

Beslutet har godkänts elektroniskt den 18-12-2023